

OKUMAYI NİYE SEVMİYORUZ? ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ İLE MÜLAKATLAR

Yrd. Doç. Dr. Ali Fuat ARICI

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Özet

Okumayı öğrenmek ve bunu alışkanlık hâline getirerek yaşam boyunca devam ettirmek eğitimin en temel hedeflerindedir. Bu araştırmada, okumayı sevmeyen öğrencilerin okuma alışkanlığı konusundaki görüşlerine başvurularak bu etkinliği niye sevmedikleri sevmemelerine etki eden unsurlar, aile bireyleri ve arkadaşlarıyla ilişkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için öncelikle Dumlupınar Üniversitesinde öğrenim gören 110 öğrenciye okuyucu anketi uygulanmış, bunun sonucunda okumayı sevmeyen 23 öğrenciyle kitap ve okuma üzerine mülakat yapılmıştır. Çalışmanın sonunda, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda okuma sevgisinin bireylere nasıl kazandırılabilceği üzerine öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Okuma alışkanlığı, Türkçe eğitimi, üniversite öğrencileri*

WHY DON'T WE LIKE READING? INTERVIEWS WITH UNDERGRADUATES

Abstract

Learning to read and continuing it as a habit throughout life is one of the fundamental aims of education. In this research, students who do not like reading were interviewed about the reading habit and it has been put forward why they do not like reading, and they relations with they family members and friends. For this, firstly 110 students studying Dumlupınar University were given a reader questionnaire. Later, 23 students who do not like reading were interviewed about books and reading. At the end of the study, some suggestions about how individuals can get the reading habit and enjoy it have been made.

Key Words: *Reading habit, Turkish language teaching, university students*

GİRİŞ

Bireylere okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak, bugün modern dünyanın en temel eğitimsel hedefleri arasındadır. İletişimle birlikte dünyamız bir taraftan gittikçe küçülmekteyken diğer taraftan yine bu yolla çok hızlı bir şekilde büyümektedir. Artık insanlar kendilerinden kilometrelerce uzaktaki bilgiye sadece birkaç saniyede ulaşabilmekte ve aynı kaynaklara yönelebilmektedirler. Erişilen bilgi ve tecrübelerin okuma yoluyla kazanılması, iyi bir okuyucu olmanın gereğini iyice belirginleştirmektedir.

Geçmişte olduğu gibi bugün de dünyada milletlerarasında pek çok sahada rekabet devam etmektedir. Bu yarışın dışında kalmak istemeyen ülkeler bir taraftan ekonomilerini büyütme isterlerken diğer taraftan halklarının refah ve güvenliği ile eğitim düzeylerini yükseltmek istemektedirler.

İlköğretim okullarının birinci sınıfında başlayan okuma etkinlikleri, sonraki sınıflarda çeşitlenerek devam etmekte ve sekizinci sınıfa kadar sürmektedir. İlköğretimde öncelikli amaç öğrenciye iyi bir okuma becerisi kazandırmaktır. Daha sonra bunu alışkanlığa dönüştürüp devamlılığını sağlamak ikinci önemli amacı oluşturmaktadır. Yine öğrencilerin seviyelerine ve ilgilerine uygun, onlara bilimsel, eleştirel düşünme yollarını kazandırabilecek kitapları seçebilmelerini sağlamak da okulda verilmesi amaçlanan okuma faaliyetlerindedir.

Çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin okumayı sevmelerini sağlamak için geçmişten bugüne hemen her gün konferanslar, sempozyumlar, imza günleri vs. gibi etkinlikler yapılmakta ve ulusal kampanyalar düzenlenmektedir. İngiltere'deki Ulusal okuma kampanyası "Okumaya Devam Et!" ve Amerika'daki "Okumaya Tutulun" kampanyası ile Türkiye'de MEB tarafından 2004 yılında lise öğrencileri için, 2005 yılında da ilköğretim öğrencileri için başlatılan "100 Temel Eser" kampanyaları bunların en meşhurlarıdır.

Çocuklara ve gençlere okuma alışkanlığının nasıl kazandırılacağı ile ilgili yüzlerce makale, onlarca kitap yazılırken okumayı sevmeyen öğrencilerin bu etkinliği niye sevmedikleri konusunda az çalışma bulunmaktadır. Hâlbuki son zamanlarda yapılan birçok araştırmada Türkiye'de ve dünyada kitap okuyandan çok okumayan insanlardan söz edilmektedir (Applegate ve Applegate, 2004: 554; Arıcı, 2008: 162; Dökmen, 1994: 93; Hopper, 2005: 113; Hughes-Hassell ve Lutz, 2006: 40; Özçelebi ve Cebecioğlu, 1990: 17; Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin, 2003: 148; Srommen ve Mates, 2004: 188).

Çocuklara ve gençlere okumayı sevdirmek için yapılabilecek çalışmalardan biri de kitap okumayı yeteri kadar sevmeyen gençlerin, bu duruma

nasıl düşüklerinin bilinmesidir. Çalışmamız, bu amaca yönelik olarak yapılmıştır. Bunun için, öncelikle okumayı sevmeyen öğrenciler belirlenmiş, daha sonra da onların okuma alışkanlığı konusundaki görüşlerine başvuru olarak neden okumayı sevmedikleri ortaya konmaya çalışılmış, ayrıca buna etki eden unsurlar, aile bireyleri ve arkadaşlarıyla ilişkileri belirlenme yoluna gidilmiştir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışmamızda, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Mühendislik Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler yer almıştır. Araştırma önce 110 öğrenci ile başlamış sonra bu öğrencilerden okumayı sevmediğini belirten 23 öğrenci ile mülakat yoluyla devam etmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları, demografik veri formu, okuyucu anketi ve mülakattan oluşmaktadır. Demografik veri formu katılımcılar hakkında demografik bilgi almak için oluşturulmuştur. Okuyucu anketi ve mülakat soruları, Strommen ve Mates'in (2004: 190) çalışmasından uyarlanmıştır. Anket yedi soruluk olup öğrencilerin kitap okumayı sevip sevmediklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Mülakat ise dokuz sorudan ibaret olup okumayı sevmeyen öğrencilerin görüşlerini belirlemeye yöneliktir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Eğitim Fakültesi ile Mühendislik Fakültesi öğrencilerinden rastgele seçilenlere öncelikle okuyucu anketi uygulanmıştır. Bu anket yoluyla katılımcıların okumayı sevip sevmedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Anket sonucuna göre öğrencilerden 23'ü kitap okumayı sevmediklerini ifade etmişlerdir. Daha sonra okumayı sevmeyen 23 öğrenciyle mülakat yapılarak onların kitap okuma konusundaki görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Mülakat soruları şöyledir:

- Ankette kitap okumayı sevmediğini belirtmişsin. Öncelikle okumayı sevmemenin sebebi nedir? Bunu kısaca açıklar mısın?
- Bugüne kadar hayatında okuyup da sevdiğin herhangi bir kitap veya dergi vs. oldu mu? Sevme sebebini anlatır mısın?
- Evde okumak için herhangi bir şey var mı?

- Aile bireyleriyle veya arkadaşlarıyla onların okuduğu kitaplar hakkında konuşur musun?
- Okumayı sevmemende seni etkileyen bir olay oldu mu? Olduysa anlatır mısın?
- Okuduğun ilk kitabı hatırlıyor musun?
- İyi bir okuyucu olmak için en önemli şey nedir?
- Ailende veya arkadaşların arasında kitap okumayı sevenler var mı? Sence onların bunu sevmelerinin sebebi nedir?
- İnsanların kitap okumaya ihtiyaç duymalarının sebebi sence ne olabilir? Anlatır mısın?

Görüşme sorularının analizinde “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. Her bir soruyla ilgili öncelikle alt kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmaya ilişkin yorumlar bu alt kategoriler üzerinden yapılmıştır. Alt kategoriler oluşturulurken üç farklı uzmanın görüşü alınmıştır. Üzerinde mutabık kalınan kategoriler araştırmaya dâhil edilmiş, mutabık olunmayanlar ise çalışma dışı bırakılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Kitap okumayı sevmeyen öğrencilerle yapılan birebir görüşmelerin esas alındığı bu araştırmada, önce öğrencilerin okumayla ilgili düşünceleri toplu olarak verilmeye çalışılmış, sonra da onların –çoğunlukla– ilginç olan ifadeleri aynen verilme yoluna gidilmiştir.

Hangi kitabı okumam gerektiğini bilmiyorum! Kitap okumaya yeterince zaman ayıramayan üniversite öğrencileri çoğunlukla bu etkinliği sevmekten ziyade vakit ayıramadıklarını ifade etmektedirler. Öğrenciler, bu durumun sebebi olarak kitapların bazılarını sıkıcı bulduklarını, vaktinde bu alışkanlığı kazanamadıklarını, kitapları pahalı bulduklarını, boş zamanlarının olmadığını, gazete ve dergi okumayı daha zevkli bulduklarını, TV, film vs. izlediklerini ve bilgiye ulaşmada daha kolay olan interneti kullandıklarını belirtmektedirler. Bilgisayar Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Halil İbrahim’in (21) konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

Kitap okumak yerine daha farklı etkinlikler hoşuma gidiyor. Kitapların çoğunda anlatılanlar eskiye yönelik ya da tamamıyla duygusal olduğundan zamanımı kitap okuyarak harcamak istemiyorum.

Strommen ve Mates (2004: 199) ailelerin çocuklarına düzenli bir okuma ortamı oluşturmaları durumunda çocukların farklı kitaplara ilgisinin

çekilebileceğini, onların zamanla değişen ilgilerine göre uygun olan kitapları seçerek bunları okumaya devam edebildiklerini ifade etmektedir.

Türkçe öğretmenimin hediye ettiği kitabı çok sevmiştim. Kendileriyle konuşulan üniversite öğrencilerinin çoğu şimdiye kadar okudukları kitapların içinden beğendiklerinin bulunduğunu ifade etmektedirler. Beğenme sebebi olarak, genelde ilgilerine hitap etmelerinden bahsetmektedirler. Ayrıca bu kitapların sürükleyici ve güncel olması da okunma sebebi olarak gösterilmektedir. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden İbrahim'in (21) konuyla ilgili görüşleri dikkate değerdir:

İlköğretim son sınıfta okuduğum "Yağmur Hikâyeleri"ni çok sevmiştim. Bu kitabı bana Türkçe öğretmenim hediye etmişti. Galiba bundan dolayı sevmiştim.

Okuma etkinliği öncelikle bireyin ona karşı olumlu bir tutum beslemesi sonucu gerçekleşebilir. Bu tutum çok yüksek bir oranda olursa okuma eylemi çok, az olursa okuma da az olur. Okunacak kitabın türünü de yine bireyin bu ilgileri belirler. Dökmen (1994: 31), Güneş (2006: 43) ve Fry (2002: 107) de okuma konusunda ilgi ve motivasyonun önemine değinmektedir.

Evde ders kitaplarından başka bir şey yok! Kitap okumayı yeterince sevmeyen gençler, büyük ölçüde evlerinde okunacak yeterli malzeme (kitap, dergi vs.) bulunmadığını belirtmektedirler. Bu öğrenciler genelde evlerinde bulunan kitapların ansiklopedi, ders kitabı veya eski, okunmuş kitaplar olduğunu ifade etmektedirler. Endüstri Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Mehmet'in (22) bu konuyla ilgili görüşleri şöyledir:

Bir şeyi yapmaman için bir nedenin yoksa bu senin onu yapman için bir nedendir. Ancak istisnasız kaide olmaz. Ben de o istisnalar içerisindeyim. Yani yurttan kütüphaneden sorumluyum!

PIRLS raporuna göre (Mullis vd. 2003: 6) evlerinde çok çocuk kitabı bulunanlar, az çocuk kitabı bulunan öğrencilerden daha başarılı durumdadırlar. Evinde 100'den daha fazla kitaba sahip olanlar 10'dan daha az kitabı olanlardan başarı düzeyleri daha yüksektir. Ortalamada öğrencilerin çoğunun (% 58) evinde % 25'ten daha fazla kitap bulunmaktadır.

Kitap konusunda kimseyle bir şey konuştuğumu hatırlamıyorum! Okumayı yeterince sevmeyen üniversite öğrencileri genellikle kitaplar hakkında aile bireyleri veya arkadaşları ile sohbet etmediklerini ifade etmektedirler. İnşaat Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden İbrahim'in (21) konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Konuşmayız. Konuşulduğunda da dinlemekten genelde sıkılırım. Çünkü başkasının anlattığını okumasam ondan zevk alamam.

Okunan kitaplar hakkında konuşmak, okuma ortamı oluşturmak ve okumayı işlevsel hâle getirmek için önemlidir. Özellikle ailede okuma ortamı olmaması bu konunun konuşulmamasını da getirmektedir. Okuma konusunda ailenin etkililiği de buna işaret etmektedir.

Ağaç yaşken eğilir! Mülakata katılan gençler, okumayı sevmemelerine sebep olabilecek herhangi bir olay veya durumdan bahsetmemektedirler. Ancak öğrencilerden bazıları, çocukluklarında kendilerinin kitaplarla tanıştırılmadığını ifade ederken; bazıları da kitap okuma konusunda çok fazla baskı gördüklerini belirtmektedirler. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Samet'in (21) konuyla ilgili görüşleri ilginçtir:

“Ağaç yaş iken eğilirmiş.” Atasözü bence gayet iyi açıklıyor. İlköğretimin ilk sınıflarından beri testlerle, dergilerle ve kaynak kitaplarla sınavlara hazırlanırken kitap okuma alışkanlığımı kazanamadığımı üniversiteye gelince anladım. İki ayda üç ayda bir kitap okumakla bu davranışın edinilemeyeceğini geç de olsa öğrendim.

Güneş (2006: 43–45), okuma alışkanlığının çocukluk yıllarında edinilmesi gereken bir beceri olduğunu, bunun geliştirilmesinde de okuma ilgisinin öneminden bahsetmektedir. Molfese, Modglin ve Molfese (2003: 65), aile, evin özellikleri ve ebeveyn davranışlarının, çocukların okuma becerilerinin gelişiminde önemli rol oynadığını ortaya koymuştur.

Okuduğum ilk kitabı hatırlamıyorum! Okumayı yeterince sevmeyen öğrenciler, genelde okudukları ilk kitap veya kitapları hatırlamadıklarını belirtmektedirler. Bu durum, onların çocuklukta kitap okumadıkları veya okudukları kitapları beğenmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Yeni şeyler öğrenme merakı içinde olmak gerekir. Kendileriyle konuşma yapılan öğrenciler, iyi bir okuyucu olmak için gerekli olması olan hususları, istekli olmak, kitapları sevmek, okuma işini severek yapmak, bu işi alışkanlığa dönüştürmek, meraklı olmak, yeterince zamana sahip olmak, bilinçli olmak ve sabırlı olmak şeklinde ifade etmektedirler. Bilgisayar Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Sevcan'a (21) göre iyi okuyucu olmanın şartları şu şekildedir:

İyi bir okuyucu olmak için bence önce okumayı sevmek, meraklı ve hevesli olmak gerekir. Vaktinin de bol olması lazım. Daha doğrusu kitap okumaya zaman ayırmalı insan.

Dil ve edebiyat uzmanları ile eğitimciler, hemen hemen herkesin okumaktan keyif alabileceği kitapların olduğu görüşü üzerinde uzlaşmaktadırlar. Yeter ki çocukluk ve ilk gençlik yıllarında bireyler bu kitaplarla tanıştırsın. M. Kaplan bu kitapları, “güneş çarpması gibi tesir edebilecek kitaplar” olarak ifade etmektedir.

Kitap okuma sevdirmeli! Mülakata katılan gençlerin bazıları, çevrelerinde kitap okuyan kişiler bulunduğunu ve bunların çoğunlukla kız olduğunu ifade ederken, bazıları da çevrelerinde okuyan kişiler olmadığını belirtmektedirler. Okumayı seven bireylerin kimisi aile bireyleri, kimisi de arkadaşlardan oluşmaktadır. Okumayı sevmelerinin sebebi olarak öğrenciler, okumanın faydalarını görmek, yeterince zamana sahip olmak, aile faktörü, motivasyon ve meraklı olmak gibi hususları göstermektedirler. İlköğretim Bölümü öğrencilerinden Ahmet (21) okumanın bu yönüne dikkat çekmektedir:

Babam kitap okumayı seviyor. Zamanı çok, belki de bu yüzden. Okumak için içsel güdülenme gerekir insanın. Bende bu olmuyor ama babamda oluyor. Bunun sebebi bence alışkanlık kazanmış olması, güdülenmiş olması ve yeterince zamana sahip olması...

Okuma konusunda kızların kitaba ve okumaya erkeklerden daha fazla ilgi duydukları diğer bazı araştırmalarda da (Arıcı, 2008: 165-166; Hopper, 2005: 115; Hughes-Hassell ve Lutz, 2006: 44; Mullis vd., 2003: 5; Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin, 2003: 148; Tercanlıoğlu, 2001: 27) görülmektedir.

Okumayı sevmeyen öğrencilerin okumayı sevenlerle ilgili görüşlerine bakıldığında, aslında kendilerinin de bu etkinliği niye sevmedikleri anlaşılmaktadır. Burada bahsedilen aile faktörü, motivasyon ve okuma bilinci kavramları, Strommen ve Mates'in (2004: 199) de belirttiği gibi zaten okuma için gerekli olan en temel niteliklerdir.

Okumayı sevenler kitabı arkadaş olarak görüyorlar! Okumayı yeterince sevmeyen üniversite öğrencileri, insanların kitaba ihtiyaç duymalarının sebebini, iyi vakit geçirmek, bilgi ve birikimini artırmak, meraklı olmak, bakış açısını geliştirmek, gerçek hayattan uzaklaşmak, farklı dünyalara açılmak, kelime hazinesini zenginleştirmek, konuşma becerisini geliştirmek, duygu ve düşünce ufkunu geliştirmek olarak ifade etmektedirler. İlköğretim Bölümü öğrencilerinden Tolga'nın (22) konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

İnsanları teker teker anlamak bütün insanları birden anlamaktan daha zor. Kitaplar yeri geldi mi birer birer yeri geldi mi bütün insanları anlamamıza yardımcı oluyor ama çoğunlukla bütün insanları birden anlattıyor. Doğayı, ha-

Ali Fuat Arıcı

yatı, algıların kişiden kişiye değişeceğini, insanların iç dünyalarının farklılığını anlatıyor. Bence doğru kitabı doğru zamanda okursa herkes kitap okumayı sever.

Okuma ilgisinin oluşması için öncelikle bireyin ihtiyaçlarının bilinmesi gerekmektedir. Okulda veya evde çocukların ihtiyaçlarının dikkate alınmasıyla onların okumaya karşı ilgileri sağlanabilir. Bu ihtiyaçlara uygun olarak, o doğrultuda kitaplar okutulurken okuma sevdirebilir. (Arıcı, 2008: 41)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuklara ve gençlere okumayı sevdirmek için yapılabilecek önemli çalışmaların içinde okumayı sevmeye engel olabilecek hususların bilinmesi ve bu konuda yapılan yanlışların sunulmasının katkı sağlayabileceği fikrinden hareketle yapılan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar ve bunlara bağlı olarak yapılabilecek öneriler şöyle sıralanabilir:

Okumayı sevmeyen gençler, okumama sebebi olarak kitapların bazılarını sıkıcı ve pahalı bulduklarını, çocuklukta bu alışkanlığı kazanamadıklarını, boş zamanlarının olmadığını, gazete ve dergi okuma ile TV, film ve interneti, kitap okumaya göre, daha zevkli bulduklarını belirtmektedirler. Ayrıca şimdiye kadar ilgilerine hitap eden kitapların içinden beğendiklerinin bulunduğunu, bunların sürükleyici ve güncel olduğunu ifade etmektedirler. Yine bu öğrenciler, büyük ölçüde evlerinde okunacak yeterli malzeme (kitap, dergi vs.) bulunmadığını ve genellikle kitaplar hakkında aile bireyleri veya arkadaşları ile sohbet etmediklerini belirtmektedirler.

Gençler, okumayı sevmemelerine sebep olabilecek herhangi bir olay veya durumdan bahsetmemekle birlikte çocukluklarında kendilerinin bu materyalle tanıştırılmadığını ancak kitap okuma konusunda çok fazla baskı gördüklerini ifade etmektedirler. Ayrıca okudukları ilk kitap veya kitapları da hatırlamadıklarını belirtmektedirler. Yine bu gençler, insanların kitaba ihtiyaç duymalarının sebebini, iyi vakit geçirmek, bilgi ve birikimini artırmak, meraklı olmak, bakış açısını geliştirmek, gerçek hayattan uzaklaşmak, farklı dünyalara açılmak, kelime hazinesini zenginleştirmek, konuşma becerisini geliştirmek, duygu ve düşünce ufkunu geliştirmek olarak ifade etmektedirler.

Okumaya başlama yaşı genelde çocukluk yıllarıdır. Bu yüzden anne, baba ve büyük kardeşler ile öğretmenlerin kitaba ve okumaya ilgisi, çocuğun kitaba karşı tutumunu da etkilemektedir. Bu kişilerin sorumluluklarının bilincinde hareket etmeleri, yani olumlu örnek oluşturmaları son derece önemlidir. Bunun için ailelerin, büyük kardeşlerin ve öğretmenlerin kitap

okuma konusunda model ve yol gösterici olmaları gerekmektedir. Bu amaçla, ailelere yönelik okuma eğitiminin verilmesi bu konuda yarar sağlayabilir.

İlk okunan kitapların okuma sevgisinin oluşumundaki etkisi oldukça fazladır. Bunun için çocuklar için seçilecek kitaplar konusunda oldukça dikkatli olunması gerekmektedir. Bunların nitelikli ve sürükleyici eserler olmasına özen gösterilmelidir.

Herkesin mutlaka severek okuyabileceği kitap/kitaplar vardır. Okumayı sevdirmek için, bireylere, onların ilgi ve ihtiyaçları dâhilinde, bir kitabı okuyup bitirme ve bundan hoşnut olma hissi tattırılabilir. Bunun için öğrenciler, sevebilecekleri kitaplarla tanıştırılmalıdır.

Çocuk ve gençler için kitap temini de önemlidir. Ebeveynlerin evlerini, öğretmenlerin de sınıflarını buna göre düzenlemeleri gerekmektedir. Bunun için, aileler çocuklarına kitap alma konusunda daha duyarlı olabilir, evlerin kitaplık ihtiyacı giderilebilir, okul ve sınıfların kütüphane imkânları geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Applegate, A. J. ve Applegate, M. D. (2004). "The Peter Effect: Reading habits and attitudes of pre-service teachers", The Reading Teacher, S. 57, s. 554-563.
- Arıcı, A. F. (2008). "A National Reading Campaign in Turkey: 100 Basic Literary Works", World Applied Science Journal, S. 3(2), s. 162-167
- ____ (2008). Okuma Eğitimi, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Çocuk Vakfı. (2006). Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Dökmen, Ü. (1994). Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma, İstanbul: MEB Yayınları
- Eccles J. S., Wigfield, A., Harold, R. ve Blumenfeld, P. B. (1993). "Age and Gender Differences in Children's Self and Task Perceptions during Elementary School", Child Development, S. 64, s. 830-847
- Fry, R. (2002). Kitap Nasıl Okunur? (Çev. F. Kurtulmuş), İstanbul: Timaş Yayınları
- Gallik, J. D. (1999). "Do They Read for Pleasure? Recreational Reading Habits of College Students", Journal of Adolescent & Adult Literacy, S. 42, s. 480-489
- Güneş, F. (2006). "Çocuklarda Okuma İlgisi ve Kitap Seçimi", İlköğretmen, S. 2, s. 43-45
- Hopper, R. (2005). What are Teenagers Reading? "Adolescent Fiction Reading Habits and Reading Choices", Literacy, S. 39, s. 113-120.

Ali Fuat Arıcı

- Hughes-Hassel, S. ve Lutz, C. (2006). “What do you want to tell us about reading?”, Litarature Surveys and Research, S. 4, s. 39–45.
- Molfese, V. J., Modglin, A. ve Molfese, L. D. (2003). “The Role of Environment in the Development of Reading Skills”, Journal of Learning Disabilities, S. 36, s. 59–67
- Mullis, I. V., Martin, M. O., Gonzales, E. J. Kennedy, A. N. (2003). PIRLS 2001 International Report, Boston: International Study Center.
- Özcebebi O. S., ve Cebecioğlu, N. S. (1990). Okuma Alışkanlığı ve Türkiye. İstanbul: Milliyet Yayınları
- Özen, F. (2001). Türkiye’de Okuma Alışkanlığı, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Saracaloğlu A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). “Üniversite Öğrencilerinin Okuma İlgileri ve Okuma Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler”, Eğitim Araştırmaları Dergisi, S. 12, s. 148–157
- Strommen, L. T. ve Mates, F. M. (2004). “Learning to Love Reading: Interviews with Olders Children and Teens”, Journal of Adolescent & Adult Literacy, S. 48, s. 188–200
- Tercanlıoğlu, L. (2001). “The Nature of Turkish Students’ Motivation for Reading and its Relation to Their Reading Frequency”, The Reading Matrix, S. 1, s. 1-33
- Tosunođlu, M. (2000). “Türkçe Öğretiminde Okuma Alışkanlığı ve Çocukların Okuma Eğilimleri”, Türk Dili, S. 609, s. 546–563